

vodi s Onus-tegoba, breme. Tema o sudu je stalna tema u proročkim spisima. Povijest Izraela prolazi kroz krize koje su imale karakter Božjih sudova. Svaka takva kriza je označavala »naredni korak napred u jednom neprekinutom istorijskom procesu Izraeljevog poimanja otkrivenja koje mu je dano u postepenoj meri«. Bog daje čovjeku znanje o sebi ne nizom apstraktnih kategorija nego »nizom intervencija radi ostvarenja Njime smišljenog plana o čoveku i svetu« (str. 47). Zbirka i niz svih Božjih silazaka u povijest stvara svetu povijest.

U drugom dijelu govori nam pisac sažeto o »proročkoj službi u Novom zavetu«. Razlikuje proročku službu u novozavjetnoj svetoj povijesti pred dolazak Božjeg kraljevstva, u djelatnosti i propovijedi Ivana Krstitelja; u trenutku »prelaska čovečanstva u Novi zavet«, u Kristovoj propovijedi i njegovu djelu; poslije, prijelaska, u vremenu Crkve pod djelovanjem Svetoga Duha. Pisac razlikuje proročku službu u Crkvi kao svojinu pojedinaca i kao dar sveopćeg proroštva. Na ovom se malo dulje zaustavlja i tumači u čemu je taj dar prorokovanja. Posebno naglašuje da ovaj dar proroštva mora prožeti sve oblasti krćanske djelatnosti. I taj dar konačno se svodi na »životno ispovedanje Isusa kao Sina Božjeg i Spasitelja, kao Gospoda koji je već došao i koji će doći, koji se očekuje u slavi, koji se zacario u ljudskim srcima i u Crkvi, a preko njih u celom svetu, koji će se javiti u slavi da pobedi i posljednjeg neprijatelja, smrt. . . I stoga nije čudo što sav krćanski život eminovno dobija proročki ton. Time se još jednom ističe neophodnost udublivanja u propoved starozavetnih proroka, koji su imali predukus toga života kroz svoju harizmu, da bi se shvatilo i suština novozavetnog života i njegovo pravilno ispoljavanje u crkvenom životu i u životu u Crkvi«.

Ova mala knjižica o Prorocima pruža nam tako dragocjeni uvid u studiju proroka u pravoslavnoj teologiji, posebno u ruskoj, te je i s te strane dragocjen doprinos ekumenskom dijalogu. Bez uzajamnog poznavanja teologije na svim područjima njenog znanja, ne može se govoriti o ekumenskom dijalogu,

pogotovo ne o plodnom. Šteta što knjiga vrvi štamparskim greškama, lapsusima, netočnim transkribiranjem hebrejskih i grćkih riječi, ispuštanjem riječi i rećenica. No uza sva nedostatke knjiga nam dobro dolazi i zahvalni smo prevodiocu na ovom daru.

C. Tomić

Joseph Colomb: »VJERSKA PSIHOLOGIJA — NACIN I PREDMET KATEHEZE« Prvi dio: Katehiziranje djece u prva 4 razreda osnovne škole (ciklostil) Zagreb, Vlačka 75; S francuskog prevele: Anastazija Trobentar, Mirjam Šurjan i Kladija Đuran.

Da ne bude zabune važno je unaprijed napomenuti da je cijelo djelo J. Colomba prevedeno na hrvatski, pripremljeno za štampu kod Krćanske sadašnjosti (već je štampano u špaltama), no onda se iz nepoznatih razloga odstupilo od štampanja djela. Tako je za sada izdan (ciklostilski) samo prvi dio. Svakako, za jednim takvim djelom, za jednom općom katehetikom, koja obuhvaća sva važnija razdoblja ljudskog razvoja, i koja se dotiče svih teških problema suvremene kateheze, osjeća se kod nas potreba. Šteta je što djelo nije cjelovito štampano, tim više, što nije regionalnog, već općeg karaktera.

Autor u svom djelu obrađuje 4 najvažnija razdoblja ljudskog života: Djetinstvo, mladenaštvo, zrelo dob i starost, analizira svojstva kriza prelaznih doba, te upućuje na pružanje pomoći u njihovom svladavanju, premda je, kako sam kaže, mentalitet današnjih krćana takav da se oni »čude kad se govori o katehezi odraslih i staraca«. U tom pogledu do sada se utoliko napredovalo, u koliko su krćani napokon shvatili potrebu poučavanja »mladeži u vjeronauku za cijelo vrijeme školovanja« (str. 8). Na koncu knjige daje autor opširnu analizu suvremenih problema u katehizaciji i evangelizaciji današnjeg čovjeka: utjecaj današnjeg mentaliteta na katehezu s obzirom na Crkvu, s obzirom na moderni svijet, znanost i tehniku; problemi suvremenog čovjeka — rapidne promjene kojima je podvrgnut, osamljenost, nesigurnost. Daje upute za katehizaciju de-

fektne djece, i djece s karakternim manama. Obraduje značenje obraćenja za katehezu, te kateheze za obraćenje, i konačno katekumenat i krštenje odraslih. Autor svoje djelo smatra »pokušajem sinteze koja nastoji da sredi raspršene ideje, da poveže pojedinosti s načelima i potakne na nova proučavanja . . .« (str. 9.).

Djelo želi dati pravac u načinu kateheze u širem smislu, budući da obuhvaća sve faze razvoja čovjeka, od rođenja do staračke dobi. Da bi istakao jedinstvo te problematike, autor je poglavljia poredao prema jedinstvenom planu: Uloga dobi, elementi profane i vjerske psihologije, te način i sadržaj kateheze. *Toliko o cijelom djelu.*

Za sada je ciklostilom objelodanjen prvi dio knjige, koji obrađuje razdoblje od rođenja do 4. razreda osnovne škole, odnosno u koliko je to za katehetu od posebne važnosti, razdoblje od 1. do 4. razreda. No da bi specifična crkvena kateheza uspjela, potrebno je stvoriti preduvjete katehizacijom sredine u kojoj se dijete rađanjem pojavljuje. Ta, danas već opće priznata spoznaja, želi nas uputiti na to, da je kućna, obiteljska kateheza od temeljnog značenja za kasniju vjersku pouku. Ta se obiteljska kateheza ne sastoji u nekoj već zarana intendiranoj pouci, nego u životu i vjerskoj praksi oca i majke djeteta. Njihovim ponašanjem i djelovanjem unutar i izvan obitelji stiče dijete svoje prvo shvaćanje i iskustvo o Bogu. Dijete po njima dolazi do prvotnog pouzdanja, u njima upoznaje uzor i autoritet, po njima se postepeno uklapa u društvo i stiče prve moralne vrednote, a to su sve temeljne spoznaje o Bogu, koje su nenadoknadive za kasniju katehezu.

U III. poglavlju autor obrađuje katehezu u predškolsko doba (3.—6. god.), u IV. katehizaciju od 7. do 9. god. i konačno u V. pogl. pouku u doba od 9. do 12. god.

U svakom poglavlju obrađena je uloga dobi u općem unutarnjem i vanjskom razvoju. Psihološka analiza pojedine faze daje uvid u opće psihološke zakone razvoja, u njihovo značenje, kao i potrebu poštivanja tih zakona u općem a posebno vjerskom odgoju. U trećem stupnju riječ je o načinu i sadržaju katehe-

ze za pojedino razdoblje. Potreba izbora načina i sadržaja kateheze za određenu dob, proizlazi iz načina kako dijete postepeno zahvaća u svijet oko sebe, i kako ga spoznaje i svladava. Interesi u otkrivanju stvarnosti svijeta u sebi i oko sebe kao sposobnosti shvaćanja utječu na izbor sadržaja katehetske pouke, kako bi dijete postepeno i sukcesivno, i s razumijevanjem prihvaćalo stvarnosti vjere. Razumijevanje je neophodno radi doživljavanja. Ono što nije shvaćeno, ne može biti doživljeno, a što nije doživljeno, neće kao vrednota postati subjektivna svojina, te će za život imati malo značenja. U to se doba ne radi još toliko o intelektualnom shvaćanju, koliko o promatranju, uviđaju, intuiciji kojom dijete vrednote vjere neposredno i cjelovito spoznaje (svim svojim moćima upija), te se to što doživljava postepeno priučava verbalizirati i formulirati. Sposobnost kauzalno-finalnog mišljenja počinje se razvijati tek u zreлом djetinjstvu (9. do 12. god.), što predstavlja prve početke interiorizacije i personalizacije vjere. Ovo doba kao i doba adolescencije od presudne su važnosti za cijeli kasniji život čovjeka, posebno pak za vjerski život. To međutim ne znači, kako autor napominje, da s adolescencijom prestaje vjerska pouka. »Nema razloga da se u katehezi ne bi pazilo na razvojne periode i njihove zahtjeve. Nema ni razloga da bi vjersku obuku prekinuli u bilo kojoj dobi, jer se vjera mora neprestano razvijati, za nju se uvijek boriti i sve je dublje doživljavati.« (str. 8.) Riječ Božja i vrednote vjerske, kao objektivne vrednote će u zreloj dobi postati to dublja subjektivna, osobna svojina — glad za njima bit će to veći — budu li u krizno prelazno doba doživljene kao stvarna pomoć u svladavanju i sređivanju unutarnjih i vanjskih problema života. Vjerska pouka u tzv. srednjem i zreлом djetinjstvu (7.—9. i 9.—12. god.) poprima u toj gradnji zgrade solidne vjere ulogu čvrstih temelja, na kojima će čitava zgrada počivati.

Međutim kako god vjera djetinjeg perioda bila nužna za to razdoblje, a ona može i u tom razdoblju biti na svoj način vlastita i duboka, — u kasnije doba, puberteta i adolescencije, ona ne će biti dostatna, i

bez pomoći u odgoju, ne će se moći skladno razvijati do zrele vjere. Tako vjera svake faze predstavlja stepenicu — i to neophodnu — u usponu prema zreloj i osobnoj vjeri: »Svako životno razdoblje ima vlastitu ulogu i vrijednosti koje se ne mogu steći u drugim razdobljima. Samo je ono određeno za stjecanje nekih spoznaja, navika i osjećaja«. (str. 3.) Stoga je važno uvidjeti da svako razdoblje traži onu hranu koja mu je neophodno potrebna i »koju odgajnik lako asimilira«. Tako odgojitelj mora znati kako će raspodijeliti sadržaje pouke za pojedine dobi, i mora znati otkriti što odgajnik ima, a što nema. Dijete će zastoje u razvoju prethodnih faza nositi u sebi svjesno ili nesvjesno, i ti će ostati kao potencijalni latentni uzroci neuspjeha u daljnjim fazama. To su razlozi koji odgojitelju-kateheti nameću potrebu dobrog poznavanja psiholoških zakona razvoja, kao i interes, težnje i probleme koji karakteriziraju pojedinu dob.

Svakako, vjera je dar milosti, no ona ne isključuje ljudske moći i sposobnosti, nego traži njihovu suradnju. Stoga se od čovjeka traži, da sa svoje strane aktivira sve te moći, kako bi svoju osobnost u suradnji s Bogom razvio do najviših mogućnosti. Autor sam napominje, da s obzirom na način i sadržaj kateheze ne daje, i ne želi davati gotove recepte, nego samo smjernice s obzirom na najvažnije teme u pojedinim razdobljima. Već je time katehetama u mnogome olakšan posao u daljnjem izboru, planiranju i metodološkom postupku. U tome ga naime ne može zamjeniti nikakav priručnik.

Vrijednost je Colomb-ove »Katehetike« — posebno pak prvog dijela kojim se možemo poslužiti — u tome, što kateheta za najnužniju potrebu ne mora listati po raznim psihološkim, pedagoškim i sociološkim priručnicima; rezultate tih znanstvenih područja potrebne za vjerski odgoj autor je sabrao, sintetizirao i valorizirao, tako da se kateheta može njima lako poslužiti. Naravno, to ne znači da je time oslobođen od »listanja« po spomenutim priručnicima. Što više, suočenje s tim spoznajama, te uviđanje njihove važnosti za vjersku pouku, pobudit će u kateheti inte-

res za samostalnim traženjem, kako bi katehiziranje bilo što plodonosnije. Stoga ovo djelce, koje je do duše izdano ciklostilom, možemo samo preporučiti katehetama i katehisticama.

Tomo Petrić

Robert Zollitsch, AMT UND FUNKTION DES PRIESTERS. Eine Untersuchung zum Ursprung und zur Gestalt des Presbyterats in den ersten zwei Jahrhunderten. Freiburger theologische Studien, svesak 96. Strana 312, kartonirano DM 48,00. Verlag Herder Freiburg — Basel — Wien.

Poslije Drugog vatikanskog sabora mnogo se govori i piše o svećeniku i o njegovoj službi. U tome je bez sumnje bezuvjetno potrebno teološko istraživanje koje može najviše doprinijeti teološkom osmišljavanju svećeničke službe i usmjerenju prema novim obrisima koje toj službi treba dati na temelju Svetog pisma i u svjetlu tradicije a u okvirima potreba današnjice. To upravo pokušava učiniti ova knjiga Roberta Zollitscha.

Pisac u svom djelu polazi od novozavjetnih spisa, kao s temeljnog polazišta, i istražuje tradiciju, i to onu najstariju — iz prvih dvaju stoljeća Crkve — a ima u vidu sadašnje stanje naše suvremene Crkve. U prvom poglavlju ukratko razrađuje židovskokršćanske korijene crkvenih službi i same prezbiterijske službe (temeljito istražuje židovsko i židovskokršćansko značenje pojma »starješine« odnosno »presbyteros« i poganskokršćanski korijen pojma »episkopos« od kojeg se razvio naziv »biskup«).

U drugom poglavlju napose istražuje različite oblike i strukture prezbiterijske službe. Pri tom se strogo drži vremenskog redosljeda kako su te službe u Crkvi nastajale i kako su se sadržajno obogaćivale. Najprije istražuje *Djela apostolska*, dakle vrijeme u kojem su još živjeli i djelovali Isusovi učenici i apostoli (literarni nalaz, funkcija i položaj prezbitera u crkvenoj zajednici u Jeruzalemu te prezbiteri i »sedmorica«). Zatim istražuje kakav je lik prezbitera bio u pavlovskim crkvenim zajednicama (lik onih prezbitera koje su za prezbitere postavili Pavao i Barnaba i lik predsjedavatelja crkvene općine u